दैव्य न० देवस्येदम् "देवात् यञञौ" पा० यञ्। १देवसम्बन्धिनि २भाग्ये च "ब्रूषे नमसा दैव्यं जनम्" ऋ० २।३०।११।

दैशिक त्रि०देशेन निर्वृत्तः तस्येदम् वा ठञ्। १देशकृते २देशसम्बन्धिनि च स्त्रियां ङीप्। "परत्वञ्चापरत्वञ्च द्विविधं परिकीर्तितम्। दैशिकं कालिकञ्चापि मूर्त एव तु दैशिकम्"। परत्वं सूर्यसंयोगभूयस्त्वज्ञानतो भवेत्। अपरत्वं तदल्पत्वबुद्धितः स्यादितीरितम्। तयोरसमवायी तु दिक्संयोगस्तदाश्रये। दिवाकरपरिस्पन्द पूर्वोत्पन्नत्वबुद्धितः। परत्वमपरत्वन्तु तदनन्तरबुद्धितः। अत्र त्वसमवायी स्यात् संयोगः कालपिण्डयोः। अपेक्षाबुद्धिनाशेन नाशस्त्वेषामुदाहृतः" भाषा०। "दैशिकपरत्वं बहुतर सूर्यसंयोगान्तरितत्वज्ञानादुत्पद्यते। एवं तदल्पीयस्त्वज्ञानादपरत्वमुत्पद्यते। अत्रावधित्वार्थं द्वितीयापेक्षा। यथा पाटलिपुत्रात् काशीमपेक्ष्य प्रयागः परः। पाटलिपुत्रात् कुरुक्षेत्रमपेक्ष्य प्रयागोऽपर इति। तयोर्दैशिकपरत्वापरत्वयोः। असमवायी असमवायिकारणम्। तदाश्रये दैशिकपरत्वापरत्वाश्रये। दिवाकरेति। अत्र परत्वं अपरत्वञ्च कालिकं ग्राह्यम्। यस्य सूर्यपरिस्पन्दापेक्षया यस्य सूर्यपरिस्पन्दोऽधिकः स ज्येष्ठः यस्य न्यूनः स कनिष्ठः। कालिकपरत्वापरत्वे जन्यद्रव्य एव। अत्र कालिकपरत्वापरत्वयोः। एषां कालिकदैशिकपरत्वापरत्वानाम्" सि०मू०। [ सम्बन्धभेदे।

दैशिकविशेषणता स्त्री कर्म०। देशकृते अभावीयस्वरूप-

दैष्टिक त्रि० दिष्टं भाग्यमिति मतिर्यस्य "अस्ति नास्ति दिष्टं मतिः" पा० ठक्। भाग्यप्रमाणके दैवपरे। "नालम्बते दैष्टिकतां न निषीदति पौरुषे" माघः।

दैहिक त्रि० देहे भवः तस्येदं वा ठक्। १देहभवे २देहसम्बन्धिनि च "दैहिकानां मलानां च शुद्धिषु द्वादशस्वपि। वसाशुक्रमसृङ्मज्जामूत्रविड् घ्राणकर्णविट्। श्लेष्माश्रुदूषिका स्वेदो द्वादशैते नृणां मलाः" मनुः "एष हि ब्रह्मबन्धूनां वधो नान्योऽस्ति दैहिकः" भाग० १।७।५६। स्त्रियां ङीप्। "प्रजाः ससर्ज कतिधा दैहिकीर्मानसीर्विभुः" भाग० ३।१०।१

दैह्य त्रि० देहे भवः ष्यञ्। देहभवे जीवे। "अथापि बत मे दैह्यो ह्यात्मा चैवात्मना विभुः" भाग० १।४।३० "सूर्योऽग्निस्त्वं मरुद्देवः सोमः सन्ध्याहनी दिवा। कं कुः स्वयं धर्म इति ह्येते दैह्यस्य साक्षिणः" भाग० ६।१।३९।

दो छेदे दिवा०पर०सक०अनिट्। द्यति अदात् दितः दितिः।

दोःशिखर न० ६त०। स्कन्धे राजनि०।

दोःसहस्रभृत् पु०दोःसहस्रं बाहुसहस्रं बिभर्त्ति भृ-क्विप्। १कार्त्तवीर्य्यार्जुने २बाणासुरे च "सहस्रभुजभृत् श्रीमान् कार्त्तवीर्य्योऽभवत् प्रभुः" भा०अनु० १५२अ० कार्त्तवीर्यस्य तथात्वमुक्तम् "अथ वीर्यमदोत्सिक्तो बाणो बाहुसहस्रवान्" हरिवं० १७५अ० बाणस्य सहस्रबाहुतोक्ता।

दोग्धृ त्रि० दुह-तृच्। १दोहनकर्त्तरि २गोपाले ३वत्से ४अर्थोपजीविनि ५अर्के ६दोहनशीले च मेदि० "मेरौ स्थिते दोग्धरि दोहदक्षे" कुमा०स्त्रियां ङीप्। सा च ७धेन्वाम्। "दोहावसाने पुनरेव दोग्ध्रीम्" रघुः "अचला ह्यक्षया भूमिर्दोग्ध्री कामानिवोत्तमान्। दोग्ध्री वासांसि रत्नानि पशून् व्रीहीन् यवांस्तथा" भा०अनु० ६२अ०। शीलार्थतृणन्तत्वान्नात्र कर्मणि षष्ठी।

दोघ पु० दुह-अच् वेदे नि० हस्य घः। दोग्धरि "उरुं दीघं धरुणं देवरायः" ऋ०५।१५।५। "दोघं कामानां दोग्धारम्" भा०।

दोड़ी स्त्री दोल-अच् गौरा० ङीष् लस्य डः। (दाली) फलप्रधाने वृक्षभेदे तस्याः फलम् अण्। हरीतक्या० लुक्। दोडी तत् फलेऽपि स्त्री।

दोध पु० दुह-घञ् बा० हस्य धः। गोवत्से "देव! सदोध कदम्बतलस्थ! श्रीधर! तावकनामपदं मे" छन्दोम०।

दोधक न० एकादशाक्षरपादके वर्णवृत्तभेदे "दोधकवृत्तमिदं भभभाद् गौ" वृत्तर०।

दोर पु०डोर+डस्य रः। (डोर) इति ख्यातायां रज्ज्वाम्।

दोरक न० डोरक+डस्य रः। बाणाबन्धनतन्तौ "ततस्तदुद्धृतं हिरण्यं सूत्रं दोरकेण बध्नाति" [कात्या०श्रौ०७।६।११

दोर्गन्तु पु० दोषा बाहुना गन्तुः कुण्ठितः। कुण्ठितहस्ते कार्य्यासमर्थबाहौ त्रिका०।

दोर्ग्रह पु० ६त०। १बाहुस्तम्भे रोगभेदे। दोर्गृह्णात्यऽनेन करणे घञ्। २बलवति हारा०।

दोर्ज्या स्त्री सू०सि० उक्तायां भुजकारज्यायाम् "दोर्ज्यान्तरगुणाभुक्तिस्तत्त्वनेत्रोद्धृता पुनः" मू० "दोर्ज्यान्तरगुणा भुजज्यानयनावसरे यत् ज्यापिण्डान्तरं तेन गुणिता" रङ्गना०।

दोर्मूल न० ६त०। भुजमूले कक्षे हेम०।

दोल पु० दुल-घञ्। दोलने श्रीकृष्णस्य स्वनामख्याते उत्सवभेदे स च फाल्गुनपौर्णमास्यां कर्तव्यः खण्डतिथौ